

WOORDENBOEK VAN DE VLAAMSE DIALEKTEN
=====

RIJKSUNIVERSITEIT GENT
Seminarie voor Vlaamse Dialektologie
Blandijnberg 2
9000 GENT

Vragenlijst 33
augustus 1982

tel : 091/25.76.11 toestel 4104

DE WAGENMAKER

Landbouwvoertuigen en -werk-
tuigen.

=====

Dialekt van : (stad, dorp,
gemeente, wijk) (gemeente) (prov.)
=====

GESPROKEN DOOR :

OPGETEKEND DOOR :

Naam :
Geboorteplaats :
Geboortejaar :
(vroeger) Beroep :
Geboorteplaats moeder :
Geboorteplaats vader :
Volledig adres en telefoonnummer

Naam :
Geboorteplaats :
Geboortejaar :
Beroep :
Volledig adres en telefoonnr.

=====

In deze vragenlijst wordt de dialektterminologie van het artisanale
wagenmakersbedrijf opgevraagd. Handelingen en gereedschap die ook bij
andere houtbewerkingsberoepen voorkomen, worden in een andere lijst
opgevraagd.

De benamingen van de wagenmakersprodukten, nl. landbouwvoertuigen en
-werktuigen behoren evenzeer tot de landbouwwoordenschat.

*Deze vragenlijst moet dienen voor een dialektwoordenboek. Tracht daarom
de dialektische uitspraak van de woorden zo goed mogelijk benaderend weer
te geven. Wil u er ook zorg voor dragen dat u wel degelijk woorden geeft
die in uw dialekt gebruikelijk waren of zijn. Indien nodig kan u vermelden
of het om een nieuw of een oud woord gaat.*

*Wilt u de vragenlijst invullen voor slechts één plaats en niet voor een
bepaalde streek. De dorpsnamen van voor de gemeentefusies blijven onze
referentiepunten ; u vult dus b.v. in voor Zeveneken, gemeente Lochristi.*

Deze lijst is vrij lang. Neem ze daarom liever in twee of drie beurten
door, dan ze in één keer haastig te overlopen. Wilt u toch niet langer
dan 3 maand wachten om ze ingevuld terug te sturen. Bij voorbaat dank.

2.

A. ALGEMEEN

1. Hoe heet de ambachtsman die landbouw-
voertuigen en werktuigen uit hout ver-
vaardigt ?

2. Hoe heet de ruimte waar de wagenmaker
zijn werk verricht ?

3. Hoe heet de knecht van de wagenmaker ?

B. HANDELINGEN EN GEREEDSCHAP

I. HET MAKEN VAN EEN WIEL

4. Hoe noemt u de naaf van een wiel ?
(Zie afb. 1)

5. Hoe heet het in stukken zagen van
een boomstam, zodat deze stukken
geschikt zijn voor naven ?

6. Hoe zegt men : de naafblok ruw uit-
kappen, zodat die geschikt is om op
de draaibank zijn definitieve vorm
te krijgen ?

7. Hoe heet de steunblok waarop de naaf-
(blok) gekapt wordt ?

8. Hoe heet de machine, vroeger door man-
kracht, later door een motor aangedre-
ven waarmee de naaf wordt gedraaid ?
(Zie afb. 2)

9. Hoe zegt men : de naaf op deze machine
rond maken ?

10. Hoe heet de beitel die daarbij wordt
gebruikt ?

Hoe heten de in het hout ingedraaide groeven of inkepingen :

11. a) de holle groef aan de buitenkant ?
(Zie afb. 1, 1)

12 b) de bolle ring aan de buitenkant ?
(Zie afb. 1, 2)

13 c) de holle groef aan de binnenkant ?
(Zie afb. 1, 3)

14. Hoe heet elk van de vier ringen die
rond de naaf worden gelegd ?
(Zie afb. 1, c,d,e)

15. Hoe heten die verschillende ringen
a) die aan de buitenkant (Zie afb. 1,c)

16 b) die aan de binnenkant ? (Zie afb. 1,d)

17 c) elk van de middenste banden ?
(Zie afb. 1, d)

18. Hoe heet de brede cilindervormige,
over de naaf uitstekende band, waar-
onder luns en hoedje beschermd
worden ? (Zie afb. 3)

19. Hoe heet het gat dat door de naaf
geboord wordt om de as door te laten ?
(Zie afb. 1, b)

Hoe heet de zware boor met steel en dwarskruk, waarmee het asgat in de
naaf wordt geboord :

20 a) in het algemeen ?

21 b) als de boor lepelvormig is ?
(Zie afb. 4, a)

22 c) als de boor schroefvormig is ?
(Zie afb. 4, b)

23. Hoe heet de handeling : met zo'n boor
(a,b of c) het asgat boren ?

24. Hoe heet de dwarse kruk of het handvat
van deze avegaar ? (Zie afb. 5, a)

25. Hoe heet de stok die als hefboom hier-
aan wordt vastgemaakt om de draaikracht
te vergroten ? (Zie afb. 5, b)

26. Hoe zegt men : de naaf van spaken
voorzien ?

27. Hoe zegt men : een wiel van nieuwe
spaken voorzien ?

Om de naaf van spaken te voorzien wordt die vastgemaakt ofwel :

28 a) in een tafelvormig getimmerte of
schraag. Hoe heet die ? (Zie afb. 6)

29 b) ofwel boven een put in de werkplaats,
ongeveer 2 m. lang, 1 m. diep en 20
cm. breed. Hoe heet die ?

30. Hoe heten de balken die die put afslui-
ten en waarin de naaf wordt vastgeklemd ?

31. Hoe heten de spieën of houten klemmen die
bij het vastzetten van de te spaken naaf
worden gebruikt ?

32. Hoe zegt men : de spaakgaten op de naaf
afschrijven ?

33. Daartoe wordt de naaf ook soms op een soort
schraag met houten raam bevestigd, waarop
de naaf kan draaien. Hoe heet die ?

4.

34. Hoe heet elk van de verbindings-
stukken tussen naaf en velg(rand) ?
(spaak)

35. Hoe heet het rechthoekig uitstekende
deel van de spaak dat in de naaf vast-
zit ? (Zie afb. 7,b)

36. Hoe heet de ovale of cirkelvormige
pen waarmee de spaak in de velg wordt
vastgezet ? (Zie afb. 7,c)

37. Hoe heet het model waarnaar die pen
wordt uitgesneden ?

38. Hoe heet de spaaksnijklem, een klem-
schroef waartussen de spaak geklemd
wordt om ze rond te snijden ?
(Zie afb. 8. en 49)

39. Kent u het toestel afgebeeld op afb.
49 waarin de spaaksnijklem is vast-
gezet ? Hoe heet het ?

40. Hoe zegt men : spaken rond snijden ?

41. Hoe heet de ovale vorm van de doorsnee
van een spaak ?

42. Hoe zegt men : de spaken in de spaak-
gaten van de naaf inslaan ?

43. Hoe heet : de helling of schuine stand
van de spaken ?

Hoe heet de zware hamer waarmee de spaken in de naaf worden geslagen :

44 a) de ijzeren hamer ?

45 b) de houten hamer met ijzeren
ringen aan ?

46. Hoe heet de blok, bank of driepikkel,
voorzien van een pin waarop de gespaak-
te naaf wordt gelegd om de velgen te
passen en de spaken op lengte af te
tekenen ? (Zie afb. 9)

47. Hoe heet het meetinstrument dat daar-
bij gebruikt wordt ? (Zie afb. 10)

Hoe heet het gereedschap waarmee de spaken bij elkaar worden getrokken
bij het aanbrengen van de velgen ?

48 a) het model bestaand uit twee knuppels,
verbonden met een touw ? (Zie afb. 11)

49 b) het model met scharnierende haak aan
een lange hefboom ? (Zie afb. 12)

50. Hoe heet elk der gebogen houten delen
die samen de buitenrand van een wiel
vormen ? (Zie afb. 13)

51. Hoe heet de mal of vorm waarnaar zo'n stuk wordt uitgezaagd ?
(Zie afb. 14)	
52. Hoe heet het eindvlak of raakvlak van zo'n velgblok ? (Zie afb. 13,c)	
53. Hoe heet de gehele houten buitenrand van het wiel ?	
54. Hoe heet het gat in de velg waarin een spaakpen komt ? (Zie afb. 13,d)	
55. Hoe heet het speciale toestel waarop de velg gelegd wordt om die gaten erin te boren of te kappen ?	
56. Hoe heet de houten pen waarmee twee velgblokken worden verbonden ?
(Zie afb. 13, d)	
57. Hoe heet de kleine speling die tussen elk van de velgblokken wordt gelaten ?	
58. Hoe heet de houten wig of spie die tussen de velgen gedreven wordt om ze op hun plaats te houden bij het opzetten ?	
59. Hoe heten de spietjes die tussen de velgen van het afgewerkte wiel worden geslagen om ze goed te doen spannen ?	
60. Hoe heet het rond afwerken van de velgen, zodra die allemaal zijn aangebracht ? (Dat gebeurt met een holle schaaf of met een snijmes)	
61. Hoe heet het meetinstrument, bestaande uit een cirkelvormige schijf aan een handvat, waarmee de omtrek van het wiel wordt gemeten ? (Zie afb. 15)	
62. Hoe noemt men : het houten wiel van een ijzeren bekleding voorzien ?	
63. Wat is de algemene benaming voor de ijzeren bekleding van de wielen van een voertuig ?	
64. Hoe zegt men : de hete hoepel over het wiel aanbrengen ?	
65. Hoe heet de haak waarmee die hoepel wordt vastgehouden ? (Zie afb. 16)	
Hoe zegt men de hoepel afkoelen :	
66 a) door hem met water te begieten ?	

6.

67 b) door het wiel in een vooraf
gemaakte cirkelvormige reservoir
te dompelen (was dat bij u bekend ?)

68. Hoe heet de verzonken nagel die hoepel
en velgband verbindt ?

69. Eertijds (vóór ± 1850 - 1870) gebruik-
te men niet een hoepel uit één stuk,
maar afzonderlijke stukken gebogen
plaatijzer. Hoe heten die stukken ijzer ?

70. Kent u een apart werktuig waarmee de
velgen van een klein wiel bijeen worden
gehouden en gespannen ? (Zie afb. 17)

71. Hoe heet de ijzeren of bronzen koker in
het asgat geplaatst om het uitslijten van
de naaf te voorkomen en het soepel draai-
en te bevorderen ? (Zie afb. 21, d)

72. Hoe heten de twee tanden of ribben aan
die koker, die in het hout worden inge-
werkt, om meedraaien te voorkomen ?

73. Hoe heet de ring of het cilindervormig
stuk ijzer dat op die koker wordt ge-
plaatst om hem bij het inslaan niet te
beschadigen ? (Zie afb. 18)

II. DE AS

Oorspronkelijk was de as van een boerenkar of boerenwagen een uitstekende houten tap van de asblok, die onderaan met een ijzeren spil of helemaal met een ijzeren huls werd versterkt.

74. Hoe heette die houten as ?
(Zie afb. 19,a)

75. Hoe heette de ijzeren versterking ?
(Zie afb. 19,b)

76. Hoe heet de as die ambachtelijk door
de dorpsmid wordt vervaardigd ?
Hij moet gesmeerd worden met vet.

77. Hoe heet de as met bijpassende bus
die door de fabriek geleverd wordt.
Hij wordt vooral voor de veerwagen
gebruikt ?

78. Als de as uit twee stukken bestaat,
die elk apart aan de asblok worden
vastgemaakt, hoe heet elk van die
stukken. (Zie afb. 20)

79. Als de as uit één stuk is, hoe heet
het middelste, dikste, meestal balk-
vormige gedeelte van de as ?
(Zie afb. 21,a)

80. Hoe heet het uiteinde waar het wiel op draait ? (Zie afb. 21, b)

81. Hoe noemt men het kegelvormig toelopen van het asuiteinde ?

82. Hoe heet de verdikking tussen astap en aslijf ? (Zie afb. 21, c)

83. Hoe heet de doorboring van het asuiteinde, waar de luns door gaat ?

Hoe heet de spie (luns) die door dat gat gaat om te verhinderen dat het wiel afloopt ?

84 a) als het een grote is die de hele wielnaaf vangt en op de buitenste naafband rust ?

85 b) als het een kleinere is ? (eventueel met hoedje of volgplaat) (Zie afb. 22, c)

86. Hoe heet de verdikking bovenaan, die het doorvallen van de luns verhindert ?

87. Hoe heet het hoedje (een ring met één of meer uitsparingen waardoor de luns geschoven wordt ? (Zie afb. 22, d)

88. Hoe heet de ring of volgplaat die op de as ofwel achter de luns ofwel tegen de stootrand wordt aangebracht om te veel slingeren van het wiel tegen te gaan ? (Zie afb. 22, a en b)

89. Hoe heet een slijkwerende plaat boven de as ? (Zie afb. 22, e)

90. Hoe zegt men dat de twee asuiteinden wat naar onder buigen, zodat de wielen wat naar buiten hellen ? (Zie afb. 23)

91. Hoe zegt men dat de twee asuiteinden wat naar voor buigen, zodat de wielen wat naar binnen lopen ? (Zie afb. 24)

92. Hoe heet de afstand tussen links en rechts wiel van een voertuig ? (Zie afb. 25)

93. Kende u verschillende spoorbreedten in uw streek. Zo ja, hoe heetten ze en waar waren ze in gebruik ?

94. Hoe heet de maatstok of het meetinstrument om die spoorafstand te meten of te bepalen ?

95. Hoe noemt men de afstand tussen vóór en achterwielen ? (Zie afb. 26)

8.

96. Hoe heet het werktuig dat onder een voertuig wordt geplaatst om het op te lichten, bijv. om een wiel af te nemen ? (Zie afb. 27)

III. VOERTUIGEN EN HUN ONDERDELEN

1. De boerenwagen met langwagen

onderstel

97. Hoe heet het hele onderstel van de wagen waarop de bak rust ?

98. Hoe heet de lange balk die van voorstel tot achterstel en soms nog verder naar achteren loopt ?

99. Hoe heet het voorste, afgeplatte deel van de langwagen dat aan het voorstel is vastgemaakt ?

100. Hoe heet de ijzeren versterking of band die om dat deel ligt ?

101. Hoe heet het achteraan (achter de bak) uitstekende deel van de langwagen ?

voorstel

102. Hoe heet het geheel van voorwielen en dissel ? (Zie afb. 28)

103. Hoe heet de spil door langwagen en voorstel ? (Zie afb. 29,1)

Hoe heet de dissel van een wagen :

104 a) de korte die niet tussen de paarden reikt ?

105 b) de lange die wel tussen de paarden reikt ?

106. Hoe heten de wagenarmen ?
(Zie afb. 28, 1)

107. Hoe heten de twee voorste uiteinden van die wagenarmen (indien aparte naam) ?

108. Hoe heet het geheel van voorstel wat voor de voorste asblok van de wagen uitsteekt ?

109. Hoe heet de opening vooraan tussen de twee wagenarmen waarin de dissel ligt ?
(Zie afb. 30)

110. Hoe heet de ijzeren band die vooraan de wagenarmen verbindt ? (Zie afb. 28,2)	
111. Hoe heet de ijzeren band die dicht tegen de asblok de twee wagenarmen verbindt ? (Zie afb. 28,6)	
112. Hoe heet de ijzeren spil waarmee de dissel tussen de twee armen wordt bevestigd ? (Zie afb. 28,5)	
113. Hoe heet de balk die de twee armen achteraan verbindt ? (Zie afb. 28,3)	
114. Hoe heette de disselkram (van hout of ijzer) waarin de zwing of dubbele zwing werd vastgemaakt met een ijzeren pin ? (Zie afb. 31)	
115. Hoe heet de ijzeren pin met blokje bovenaan (in de vorm van een hamertje) die in de disselkram werd gestoken om de enkele of dubbele zwing aan vast te maken ? (Zie afb. 31)	
116. Hoe heet het blok waarin de as zit ? (Zie afb. 29, 3)	
117. Hoe heet het blok boven het asblok waarin de armen en langwagen verwerkt zitten ? (Zie afb. 29,2)	
118. In dat blok boven het asblok is onderaan een inkeping waar het eind van de langwagen in kan draaien. Hoe heet die uitsparing ? (Zie afb. 29,4)	
119. De twee genoemde blokken worden samen- gebonden door gebogen ijzeren banden. Hoe heten die ? (Zie afb. 29, 5)	
120. Onderaan worden ze vastgemaakt door er een plat ijzer met twee gaten in over te steken en die vast te schroeven. Hoe heet dat plat ijzer ? (Zie afb. 29,6)	
121. Hoe heet de blok die vooraan boven de middenblok komt en waarop de wagenkas of -bak is bevestigd ? (Zie afb. 29,7)	
122. Soms zijn tussen de blokken twee op elkaar draaiende cirkelvormige ijzers aangebracht ? (Zie afb. 29,8) Hoe heten die ?	
123. Soms zijn in de plaats van cirkelvormige ijzers, alleen maar ijzeren platen aangebracht om het afslijten te vermijden. Hoe heten die ?	

achterstel

124. Hoe heet het geheel van de achteras en achterwielen ? (Zie afb. 32)	
125. Hoe heet het blok waarin de achteras is vastgemaakt ? (Zie afb. 33,1)	
126. Hoe heet het blok boven de achterste asblok ?	
127. Hoe heten de vier ijzeren banden die de achterste blokken bijeenhouden ? (Zie afb. 33,3)	
In en tussen die twee blokken zijn gaten :	
128. een rond voor de langwagen . Hoe heet het ? (Zie afb. 33,4)	
129. twee rechthoekige voor de uiteinden van de schaar of tangarmen. Hoe heten die ? (Zie afb. 33,5)	
130. Hoe heten de tangarmen , een verbinding van achterste blokken met de langwagen ? (Zie afb. 32,1)	
131. De twee toppen van de schaar worden eventueel bijeengehouden boven (of aan) de langwagen met een ijzeren bout. Hoe heet die bout ?	
132. Soms was de schaar van één stuk. Was er een benaming apart daarvoor ?	
133. Hoe heet de ijzeren spil die dwars door langwagen en achterstel gaat ?	
134. Hoe heet de haak achteraan de langwagen waar een andere wagen aan kan gekoppeld worden ?	

bak

135. Hoe heet de bak van de wagen ?	
136. Hoe heet de ouderwetse bak met gebogen vormen ?	
137. Hoe heten de dwarsstukken/-balken die op de langwagen rusten en waarop de bak of kas ligt ?	
138. Hoe heet het dwarshout van de bak vooraan, dat op het voorstel rust ?	
139. Hoe heet het dwarshout achteraan de bak, onmiddellijk achter de achterblokken ?	
140. Hoe heet de bodem van de wagenbak ?	

141. Hoe heten de planken van de bodem van de wagenbak ?	
142. Hoe zegt men : een kas van een nieuwe plankenbodem voorzien ?	
143. Hoe heten de zijlings in de lengte lopende balken onderaan de bak ?	
144. Hoe heten de zijlings in de lengte lopende balken bovenaan de bak ?	
145. Hoe heten de uiteinden van de opperhouten die door het voor- of achterschutsel gaan ?	
146. Hoe heten de houten verbindingsbalkjes tussen de opperhouten en onderhouten ?	
147. Hoe heten de ijzeren hoekschoren die aan die dwarsbalken zijn vastgemaakt en waarin de bak past ? (Zie afb. 29,9)	
148. Hoe heet het schutsel/ de plank aan de voorzijde ?	
149. Hoe heet het schutsel/ de plank aan de achterzijde ?	
150. Hoe heten de ijzeren klemmen waarin voor- en achterschutsel onderaan geklemd worden ?	
151. Hoe heet het bovenste dwarsstuk van zo'n schutsel ? (Zie afb. 34,1)	
152. Hoe heten de openingen erin, waar de uiteinden van de opperhouten doorgaan ? (Zie afb. 34,2)	
153. Hoe heet de onderste balk van zo'n schutsel ? (Zie afb. 34,3)	
154. Hoe heten de opgaande balkjes die het onderste en bovenste dwarsstuk verbinden ? (Zie afb. 34,4)	
155. Hoe heten de planken, de houten bekleding van het schutsel ? (Zie afb. 34,5)	
156. Hoe heet de ijzeren pin, aan een ketting of leertje om te sluiten ? (Zie afb. 34,6)	
157. Hoe heten de verhoogplanken die op de zijwanden kunnen worden geschoven ?	
158. Hoe heten de vertikale houten plankjes daarop ?	
159. Hoe heten de ijzeren krammen waar die in passen ?	

160. Hoe heten horizontale verbredingsplanken bovenaan de bak ?	
161. Hoe heet een van de ijzeren krammen aan de overlangse bovenbalk van de wagenkas, bestemd om er de hoepels voor de huif aan te bevestigen ?	
162. Hoe heet een van de hoepels waarop het dekzeil gespannen wordt ?	
163. Hoe heet het dekzeil over een boerenwagen ?	
164. Hoe heet het geheel van de balken die boven op de wagenbak gelegd worden om er hooi of stro op te stapelen ? (Zie afb. 50)	
165. Hoe zegt men : "die balken erop leggen"?	
166. Hoe heet de dwarsbalk die op de staart rust met steunen ? (Zie afb. 50)	
167. Hoe heten de overlangse balken opzij ?	
168. Hoe heet de dwarsbalk (soms met haken) vooraan op de bak ?	
169. Hoe heet die achteraan op de bak ?	
170. Of wat is de gemeenschappelijke naam van die balken ?	
171. Hoe heet het houten blok die over de staart van de wagen geschoven wordt, waarin de woelstok draait ? (Zie afb. 51)	
172. Hoe heet de bovenste kleine opening ervan, waar de stok doorgaat waarmee het spantouw opgewonden wordt ? (Zie afb. 51)	
173. Hoe heet die stok waarop het spantouw van een strovoer opgewonden wordt ? (Zie afb. 51)	
174. Hoe heet de onderste grote opening waar de staart van de wagen doorgaat ? (Zie afb. 51)	
175. Hoe heet de ketting die de twee zijwanden van de bak verbindt ?	

2. De kar

algemeen

176. Wat is de benaming van de gewone kar in uw streek ?

Welk type is dat :

177 a) een driewielkar ?

178 b) een tweewielkar met bomen of tremen ?

Als u de twee types kent of gekend hebt, wat is dan de onderscheidende naam voor :

179 a) de driewielkar met bestuurbaar voorwiel ?

180 b) de tweewielkar met tremen ?

soorten karren

181. Hoe heet een kar waarvan de bak naar achteren kan kantelen ?

182. Hoe heet de kar getrokken door een ezel ?

183. Hoe heet de kar getrokken door een hond ?

184. Hoe heet de kar getrokken door een geit of schaap ?

185. Hoe heet de handkar of stootkar met één boom ?

186. Hoe heet de handkar of stootkar met twee bomen ?

187. Hoe heette de driewielkar waarvan het voorwiel helemaal niet kon draaien (Zie afb. 35)

188. Hoe heette de driewielkar waarvan het voorwiel slechts een weinig kon draaien ? (Zie afb. 52)

189. Hoe heet de kar van de vlasbewerders langs de Leie ?

190. Hoe heet de kar van de leurder/ketser (lange platte kar op twee hoge wielen) ?

191. Hoe heet de kar om stront in te verzamelen uit de weiden of van langs de straat ?

192. Hoe heet de aalkar of beerkar, een kar speciaal om beer te voeren ? (Zie afb. 53)

193. Hoe heet de huifkar, bijv. van de marskramer ?

driewielkar : onderstel

194. Hoe heet het gehele onderstel van de driewielkar, waarop de bak of de beer-ton wordt gelegd ? (Zie afb. 36, 1)

195. Hoe heet het voorste deel van dat onderstel dat voor de laadbak uitsteekt ? (Zie afb. 36, 2)

196. Hoe heet elk van de twee zware balken die het raamwerk van het onderstel van de kar uitmaken ? (Zie afb. 37, 1)

197. Hoe heten de verbind(ings)regels die die twee balken verbinden ?
(Zie afb. 37, 2-3-4)

Als er verschillende namen zijn :

198 a) Hoe heten die onder de bak ?
(Zie afb. 37, 2-4)

199 b) Hoe heten die boven het voorwiel ?
(Zie afb. 37, 3)

200. Hoe heet het gedeelte waaronder het voorwiel draait, en dat met planken is toegelegd ? Het kan als zitplaats dienen (Zie afb. 36, 3)

201. Hoe heet het balken kruis waaraan het voorwiel is bevestigd en dat heen en weer kan draaien ? (Zie afb. 38, b)

202. Hoe heet de langste balk ervan, waaraan de trekhaak komt ? (Zie afb. 38, b-1)

203. Hoe heet de korte dwarsbalk ervan ?
(Zie afb. 38, b-2)

204. Hoe heet de ijzeren spil waarrond het kruis draait ?

205. Hoe heet het stel van twee opstaande balken waarin de as van het voorwiel draait ? (Zie afb. 38, a)

206. Hoe heten de ijzeren steunen tussen de verticale balken en het kruis ?
(Zie afb. 36, 4 en 38, a)

207. Hoe heten de ijzeren ringen, die boven het kruis zijn bevestigd ? (Zie afb. 38, b-3)

208. Hoe heet de bovenste ring ?

209. Hoe heet de onderste ring ?

210. Hoe heet de ijzeren stang waarmee men het voorwiel van richting kan veranderen, soms aangebracht boven de langste trek balk van het kruis ? (Zie afb. 36,5)
211. Hoe heet het handvat op de lange balk van het kruis ? (Zie afb. 36, 6)
212. Hoe heet de ijzeren beugel aan de lange balk van het kruis, waar de trekhaak aan vast hangt. (Zie afb. 36, 7)
213. Hoe heet het voorwiel van de driewielkar ? (Zie afb. 36,3)
214. Hoe heten de ijzeren band(en) waarmee de as van de achterwielen aan de asblok is bevestigd ?
215. Hoe heet het blok waaraan de as is vastgehecht ?
216. Hoe heten de ijzers die soms de onderkant van het asblok met de lamoenbalken verbinden, omwille van de stevigheid ?
217. Hoe heet de gleuf in de balken van het onderstel waarin de karbakas draait ?
218. Als er geen gleuf is, hoe heet de dubbele ijzeren haak ? (Zie afb. 37,2)
219. Hoe heet de bak van de kar ?
- Hoe heet het mechanisme waarmee men de bak vooraan vasthecht aan het onderstel ? (Zie afb. 36,9)
- 220 a) als het een balkje is ?
- 221 b) als het een spil is ?
- 222 c) andere ?
223. Hoe heet het voorschot van de bak ?
224. Hoe heet het achterschot van de bak ?
225. Hoe heten de in de lengte lopende balken boven aan de zijkanten van de bak ? (Zie afb. 36, 10)
226. Hoe heten de in de lengte lopende zijbalken onderaan de bak ? (Zie afb. 36,11)
227. Hoe heten de houten verbindragels die die verbinden ? (Zie afb. 36, 12)
228. Hoe heten de ijzeren stangen die die versterken ?

229. Hoe heten de verhoogplanken van de karbak ?	
230. Hoe heet het stel balken dat op de kar gelegd wordt om hooi of stro te laden ?	
231. Hoe heten de opzetstukken van latwerk, gebruikt om dieren te voeren ?	
232. Hoe heet de as waarop de bak van de kar kan wippen of kippen ?	
233. Hoe heet het woeltuig van de kar ?
(Zie afb. 39)	
Hoe heten de verschillende onderdelen ervan :	
234 a) de lange stok die in het voer wordt gestoken ?	
235 b) de stok waarop het touw gewonden wordt ?	
236 c) de twee houten blokken waarin die draait ?	
de <u>treemkar</u>	
237. Hoe heten de twee balken die de karbak dragen en waarvan de vooruiteinden de bomen vormen ? (Zie afb. 40)	
238. Hoe heet dat deel van de bomen waarop de bak rust ?	
239. Hoe heet dat deel van de bomen van de treemkar, waartussen het paard loopt ?	
240. Hoe heet de steun onder de treemkar bestaande uit één poot, vast aan een van de tremen ?	
241. Hoe heet de steun onder de treemkar bestaande uit een driepoot voor of achteraan de kar ?	
242. Hoe heet de steun onder de treemkar bestaande uit telkens een poot onder elk van de tremen ?	
243. Hoe heet een twiewielige kar waar vooraan onder de tremen een stel bestuurbare voorwielen wordt geplaatst, zodat hij het aanzien en laadvermogen van een wagen krijgt. (Bekend in het Waasland, de provincies Antwerpen en Noord-Brabant) (Zie afb. 41)	

244. Hoe heet die wagen als ook op de tremen een bak wordt opgezet ?	
245. Hoe heet zo'n wagen met oogstladders op ?	
246. Hoe heten de hekken van latwerk voor-
aan en achteraan de wagen of kar om
hooi of stro te voeren ?	
247. Hoe heet de tweewielige treemkar/
kipkar waarvan de bak tussen de ber-
riebomen valt ? (Zie afb. 42)	
248. Hoe heet de tweewielige treemkar/
kipkar waarvan de berriebomen onder
de bak liggen ? (Zie afb. 43)	
249. Hoe heet de lichtere landbouwwagen
of voermanswagen op veren ?
(Zie afb. 44)	
250. Hoe heet het voorstel van de veer-
wagen, het geheel dat kan draaien ?	
251. Hoe heet het bovenste gedeelte van het
voorstel dat bestaat uit de bovenste
ring en eventueel de blokken tussen
die ring en de bodem van de veerwagen-
bak ?	
252. Hoe heet het onderste gedeelte van het
voorstel dat bestaat uit de onderste
ring vastgemaakt aan de tangarmen ?
(Zie afb. 45)	
253. Hoe heten de tangarmen van de veer-
wagen ?	
254. Hoe heet de verticale spil waarrond
het voorstel draait ?	
255. Hoe heten de twee schamelringen die
samen met de spil de eigenlijke draai-
inrichting vormen ?	
256. Hoe heet de bovenste ring ?	
257. Hoe heet de onderste ring ?	
258. Hoe heten de veren ?	
259. Hoe heten de veren die naar boven
welven ?	
260. Hoe heten de veren die naar onder
welven ?	
261. Hoe heet de treeplank van de veer-
wagen ?	

18.

262. Als er voor op de veerwagen een bank geïnstalleerd is (zoals op afb. 42) hoe heet die ?

263. Hoe heet het voertuig om bomen te vervoeren ? (Zie afb. 46)

264. Hoe heet de boogvormig uitgewerkte asblok waaronder de boom wordt opgehangen ?

265. Hoe heet de lange dissel die hieraan vast zit ?

266. Hoe heet het klein wieltje vooraan die dissel ?

267. Of hoe heet de sleepblok vooraan die dissel ?

268. Hoe heet de stok of hefboom die vertikaal op de asblok staat ?

269. Hoe heet de in de landbouw gebruikte slede ?

270. Hoe heet de platte slede zonder opstaande delen ?

271. Hoe heet de slede met bak ?

272. Hoe heet de slede met aan de vier hoeken opstaande balken die al of niet verbonden zijn ?

3. De kruiwagen

273. Wat is de algemene benaming voor de kruiwagen ?

274. Hoe heet de vrij korte en hoge kruiwagen met vaste bak ?

275. Hoe heet de langere lage kruiwagen met afneembare zijwanden ?

276. Hoe heet de kruiwagen zonder zijwanden, waarvan de bodem en de voorwand niet uit aaneensluitende planken maar uit scheien op afstand bestaat ? (Zie afb. 47)

Onderdelen van de kruiwagen

277. Hoe heten de draagbomen van de kruiwagen ? (Zie afb. 48,a)

278. Hoe heten de verbindingsregels tussen de bomen ?

279. Hoe heet het horizontale laadvlak ?
(Zie afb. 48,d)

280. Hoe heet het opstaande laadvlak schuin
boven het wiel ? (Zie afb. 48,b)

281. Hoe heten de steunen tussen deze hoofd-
plank en de draagbomen ? (Zie afb. 48,e)

282. Hoe heet de bovenste verbindingsregel
van de hoofdplank ?

283. Hoe heten de verticale latten van de
hoofdplank ?

284. Hoe heten de openingen vooraan om de
zijplanken in te steken ?

285. Hoe heten de (al dan niet uitneembare)
zijplanken ? (Zie afb. 48,c)

286. Hoe heten de uitneembare zijplanken
(indien ze een aparte benaming hebben)

287. Hoe heten de handvatten aan de draag-
bomen ?

288. Hoe heet het touw of de riem die over
de schouders geslagen wordt en aan de
draagbomen van de kruiwagen bevestigd,
om het kruien te vergemakkelijken ?

289. Hoe heet de steun of voet onder aan de
draagboom ? (Zie afb. 48,f)

290. Hoe heet de as van een kruiwagenwiel ?

IV. LANDBOUWWERTUIGEN (VROEGER) DOOR DE WAGENMAKER VERVAARDIGD

1. De rol

291. Hoe heet de houten veldrol in zijn ge-
heel ?

292. Hoe heet de rol, (de cilinder) zelf ?

293. Hoe heten de zijbalken ?

294. Hoe heten de verbindingsstukken tus-
sen die balken ?

2. De eg

295. Hoe heet de houten eg ?

296. Hoe heet de vierhoekige eg met 4
balken ?

297. Hoe heet de vierhoekige eg met 5
balken ?

20.

298. Hoe heet een dwarsbalk van een vierkante eg met egstanden in ?

299. Hoe heten de verbindingslatten ?

300. Hoe heet het hele geraamte van de eg ?

301. Hoe heet de houten versterkingsblok in een hoek waaraan de trekhaak bevestigd is ?

302. Hoe heet de driehoekige eg ?

303. Hoe heten de 2 buitenste balken van de driehoekige eg ?

304. Hoe heten de verbindingsbalken van de driehoekige eg ?

305. Hoe heet de houten eg met ijzeren tanden die achterwaarts gekeerd staan ? (sleepeg)

306. Hoe heet de ijzeren beugel aan de eg, waaraan de trekhaak vast zit ?

Hoe heet het instrument om de eg al werkend op te lichten, bestaande uit :

307 a) een touw ?

308 b) een ketting ?

309 c) een houten lat of iets dergelijks ?

310. Als er nog typische werktuigen, handelingen of produkten zijn van de wagenmaker die niet in de vragenlijst voorkomen, wilt u ze hier vermelden met hun dialectbenaming en een korte beschrijving ?